Cana asobnaha numaru 20 hr. Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 33. Wilnia, Paniadziełak 4 Červienia 1928 h. Hod IV (XII).

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMĄDZKAJA i LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19) Redakcyja adčyniena ad 9 hadz ran. da 6 hadz. wieč.	„Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod — 10 zał., na paŭhoda — 5 zał., na 3 miesiacy — 3 zał., na 1 miesiac — 1 zał. HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.	Cana abwiestak: na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj — 20 hroš. — za radok drebnaha druku 8 wadnej pałoscy

Kanfiskata „Biełaruskaj Krynicy"

Pa zahadu Haradzkoha Starasty m. Wilni 1 červienia 1928 h. kanfiskawany Nr. 32 „Biełaruskaj Krynicy" za pieradawicu „Paśla prysudu nad Hramadoj".

Palityčnaja dziejnaść sialanstwa.

(Da sialanskich Kanhresaŭ u Rumynii, Čechasławacyi i Juhasławii).

Sialanskaja klasa (kali sialanstwa možna naahuł razhladać jak adzinuju klasu, što patrabuje jašče šmat paprawak i zaściarohaŭ) adraźniajecca ad usich inšych pieradusim — asabliwa ciažkaj ruchomaściaj swaich paasobnych, puściŭšych hłyboka ŭ ziamlu karеńni, elementaŭ, a dziela taho i słabaj kansalidacyjaj — adzinstwam i adpornaściaj hetych elementaŭ (paasobnych haspadarak i haspadaroŭ).

Usio heta sparadžaje ŭ rezultacie značna słabiejšuju, čym u inšych klasach, klasowuju świedamaść i salidarnaść sialanstwa, a z taho i słabiejšuju jaho dziejnaść sacyjalnuju i palityčnuju.

Raskidanaje pa ŭsiamu wialikamu abšaru jakoj dziaržawy, sialanstwa, padzielanaje časta drennymi šlachami, pabitaje na drobnyja „hramady", ci na jašče drabniejšyja chutary, pazbaŭlenaje časta aświety dy najpatrebniejšych warunkaŭ čeławiečaha žyćcia, nia majučaje časta wystarčajučaha nawat na istnawańnie liku ziamli, pazbaŭlenaje časta poŭni i roŭni palityčnych i hramadzkich prawoŭ, zadušanaje ekanamična nadmiernymi padatkami, „apiekawanaje" časta, ci źwiazanaje pa rukach, pa nahach palicejskaj uładaj, — jakaja amal nia wyklučna słužyć „wyšejšym" — bahaciejšym, a pieradusim miestawym klasam, apanawanaje časta čužackim miestam, čužackim abšarnictwam, čužackaj, padwojna waroźaj — klasawa i nacyjanalna — dziaržawaj, dyj samo sacyjalna-haspadarča padzielanaje roźnicami i supiarečnaściami farmacyjaj, a pradstaŭlaje niešta padobnaje da sialanstwa zapraŭdy-ž šmat dzie na świecie nia moža jašče ličycca jakoj-niebudź — u rodzie *syroha čeławiečaha zapasu*.

Adno tolki, što, moža, najlapiej, najmacniej zachoŭwaje i bieraže hetaje pieršabytnaje, niadziejnaje sialanstwa, heta — swajo nacyjanalnaje abličča, swaju mowu, swaju luboŭ da Baćkaŭščyny, swaju kroŭnuju, nierazryŭnu u suwiaź z ziamloj, — usie tyja bahaćci, jakimi časta handlujuć inšyja, bolš „ruchomyja", sacyjalnyja klasy.

Sialanstwa sapraŭdy-ž źjaŭlajecca, jak „čuła" i krasamoŭna kažuć, — „karmilcam kraju", ci — „padstawaj usiej sacyjalnaj piramidy" dziaržawy. Ale z hetych čułych abrazoŭ i paraŭnańniaŭ wyjaŭlajucca wielmi ciažkija dla sialanstwa praŭdy. — Nawat zaniapaŭšaje całkom, amal nia wymirajučaje dzie-niedzie z hoładu sialanstwa *nikoli nie pierastaje „karmić" — saboj, swajej krywioj i pracaj„ wyšejšyja klasy"*, jakija wyhadna dy sprytna raźmiaścili na hetaj padstawie z sialanskich karkaŭ swaju „sacyjalnuju piramidu", — usim swaim ciažaram naciskajučy najmacniej na hetyja „nižejšyja słai" sialanskija.

Wielmi redka, adnak-ža bywajuć chwiliny ŭ žyćci dziaržawaŭ, kali nawat heta „niaruchomaja" sialanskaja „padstawa" jaho „sacyjalnaj piramidy" zrušwajecca z miesca.

Heta bywaje ŭ časie bolš hłybokich, dziaržaŭnych kryzysaŭ. Takimi kryzysami źjaŭlajucca wajna i rewalucyja...

Ale — jak na wajnu, taksama i na rewalucyju i spakojnaje pa swajmu duchu, natury i rodu pracy, sialanstwa idzie asabliwa nieachwotna, papichanaje — abo pieramožnym prymusam, abo niaznosnym hwałtam, abo — raptam uzbudžanaj dy daśpieŭšaj da čynu świedamaściaj i trywohaj za swaju ziamlu-Baćkaŭščynu, abo ŭžo nieściarpimym ciažaram tych „wyšejšych słajoŭ", jakija nia tolki nie spaŭniajuć swajej roli ŭ ahulnaj ekanomii dziaržawy, ale, straciŭšy apošnija rozum i sumleńnie, pačynajuć rujnawać da reśty tuju sialanskuju „padstawu", na jakoj pabudawany ich ułasnaje žyćcio i dabrabyt...

U časie takich ruchaŭ sialanstwa najbolš nabirajecca rozumu dy świedamaści swajej roli, usio bolš razumieje budowu tej „piramidy", u jakoj jano maje takoje ciažkoje, ale najważniejšaje miejsca. Apošnaja wajna, zrušyŭšaja z miejsca dy zmabilizawaŭšaja šmatmiljonnyja masy sialanstwa, jak haloŭnyja siły wajujučych armij zrabiła u sialanskaj dušy užo takija hłybokija pieramieny, uwa ŭsich halinach świedamaści, što wiarnucca iznoŭ całkom da pieradwajennaj swaje „niaruchomaści" dy „niaświedamaści" sialanstwa ŭsich krajoŭ — užo nia moža.

Sialanstwa swaim ułasnym rozumam žadaje zrabić usie wywady z pieražytaha dośledu, šukaje zrazumieńnia pryčynaŭ takich strašennych niespadziewanych dla jaho dasiulašniaj ciemnaty, katastrofaŭ dyj šukaje spasabaŭ, jakija-b zabiaśpiečyli ad ich paŭtareńnia. A dziela taho sialanstwa pierad usim šukaje sposabaŭ, jakija-b zabiaśpiečyli jamu, jak najwialikšaj u dziaržawie (amal na ŭsiudy) klasie, jakaja niasie ŭ časie wajny i najwialikšyja achwiary, stały ŭpłyŭ, káli nie rašučuju pierawahu ŭ kirawańni losam dziaržawy...

Skranutaje, razrušanaje, strywožanaje ŭ swaim dawajennym spakoi sialanstwa nia tolki nia choča, ale ŭžo i nia moža wiarnucca da pieradwajennaha dziacinnaha spakoju niaświedamaści i biezadkaznaści ab tym i za toje ŭsio, što robicca nawakoł jaho dyj z im, z jaho ziamloj i baćkaŭščynaj „wyšejšymi klasami", jakija dahetul kirawali losam dziaržawy — biaz usialakaha ŭčaścia sialanstwa.

Woś čaho nia mohuć, ci mo nia chočuć zrazumieć usie tyja, jakim chaciełasia-b wiarnuć sialanstwa da wajennaj „spakojnaści" dyj „pakornaści"...

Jany nia mohuć zrazumieć toje, što ŭ dušy sialanstwa nia tolki zahamaniła świedamaść ich klasawaha intaresu i ich prawoŭ, jak wializarnaj bolšaści ŭ dziaržawie, ale zahučeŭ dy zahudzieŭ užo biaspynny nazaŭsiody hołas dziaržaŭna-hramadzkaha sumleńnia, hołas ich rodnaj baćkaŭščyny, za jakuju sialanstwa, raz zbudziŭšysia da świedamaści, nia moža ŭžo zracysia palityčnaj, maralnaj, relihijnaj adkaznaści...

„Hołas narodu — Hołas Boży", każa adwiečnaje prysłoŭje ŭsich narodaŭ. Bo-ž narod — krynica mudraści i siły, krynica, da jakoj, nažal, drenna panujučyja dy kirujučyja „wyšejšyja klasy" źwiartajucca časta tolki ŭ apošnija chwiliny, kali kraj užo ciažka, časam i niemahčyma, adratawać ad katastrofy...

Woś hetaja maralna-relihijnaja, moža, u častcy, jašče napałowu niaświedamaja padstawa, nieadchilnych palityčnych pretensyjaŭ sialanskaj klasy źjaŭlajecca moža najważniejšym dy niaspynna-trywałym faktam pieražywanaj nami sučasnaści.

Dyk ciapier nam zusim jasna, čamu sialanstwa zdabyło takuju mahutnuju siłu i ŭporstwa ŭ šukańni stałych formaŭ arhanizacyi, u jakich mała-b wyjaŭlacca heta nowaja enerhija klasy.

Hetaja wializarnaj ważnaści praca adbywajecca z asabliwaj siłaj u najbolš sialanskich krajoch, dzie sialanstwa pačuwaje najbolš prawa i abawiazku ŭziać na siabie ŭładu i adkaznaść za losy dziaržawy...

Adznačym, što praca heta idzie nia tolki ŭ kirunku klasawaha abjadnańnia sialanstwa ŭ *miežach jakoj dziaržawy*, ale ŭžo zrobleny rad wielmi cikawych sprobaŭ *i mižnarodawaha ab'jadnańnia* sialanskaha klasawaha ruchu, jak heta maje miejsca ŭ raźwićci ruchu inšych sacyjalnych klasaŭ.

Padobna da „internacyjanału" inšych klasaŭ isnujuć „zialonyja internacyjanały" — sialanskija.

Kožny dobra zrazumieje z usiaho wyšejšaha, jakija strašennyja trudnaści lažać na šlachu sialanstwa ŭ jaho imkneńni da ździejśnieńnia jaho zdabyčaŭ u halinie maralna-ideolohičnaj świedamaści. Stolki worahaŭ, jak sialanstwa, zapraŭdy-ž nia maje niwodnaja klasa! Usie „wyšejšyja" klasy zaŭsiody mohuć zmowicca dy zhurtawać swaje siły proci sialanstwa — bo ŭsie jany majuć supolny interes u apanawańni sialanstwa...

Na ułasnym prykładzie ŭsio heta adčuło, moža tak jak nijakaje inšaje ŭ świecie, naša biełaruskaje sialanstwa.

— j. —

Sialanskaje świata.

(List z Čechasławaččyny)

Doŭha i ciažka zmahaŭsia čechasławacki narod za swaju Niezaležnaść. Dziesiać hadoŭ tamu nazad hetu Niezaležnaść zdabyŭ. A ŭsio toje, što Niezaležnaść heta z saboju pryniesła, pierawysiło ŭsie čakańni. Tamu nia dziwa, što pracoŭny narod hety što raz bolš cenić swaju Niezaležnaść. Cenić nia tolki słowam, ale cenić i čynam. Widać heta z tych biaz liku mnohich światkawańniaŭ, jakija tut ładziacca z pryčyny nabližajučahasia 10-ci hadowaha jubileju Niezaležnaha istnawańnia Čechasławackaj respubliki, jaki budzie až 28 kastryčnika h. h. Ale ad samaha ŭžo pačatku hetaha hodu ładziacca biazupynna jubilejnyja światkawańni pryhatawaŭčyja. Ładziać ich roznyja klasy i słai nasielnictwa paasobku i ŭsie razam.

Siahońnia ŭspomnić tut warta światkawańnie Niezaležnaści Čsł. respubliki, ładžanaje čechasławackim sialanstwam. Na heta światkawańnie 15—17 maja spałučanaje z tradycyjnaj Haspadarskaj wystaŭkaj źjechałasia ŭ Prahu z usich kancoŭ dziaržawy mnostwa čsł. sialanstwa. Manifestacyjnaje defile sabrała ŭ swaje rady 100.000 učaśnikaŭ z 130 arkiestrami. Nacyjanalnyja kaściumy mužčynskija i žanočyja čarawali swajeju krasoju. A mahutnaść manifestacyi?! Usie zhodna pryznajuć, što, jak Praha Prahaj, tak mahutnaje manifestacyi jašče nia bačyli. Kab choć trochi mieć ab jej paniaćcie, ujawić sabie treba, što sastrojenyja ŭ šyrokija i hustyja rady manifestanty jšli wulicami Prahi biazupynku čatyry hadziny.

Što manifestawali čechasławackija sialanie? Pieradusim pryšli pałažyć wuhławy kamień pad pomnik pieršaha swajho panaŭnika Premyśla Oračа, jaki byŭ taksama prostym sialaninam. A paśla, pryšli pakazać usiamu świetu, što Niezaležnaść swaju šanujuć i bolš užo nikomu słužyci nia chočać i nia buduć. A heta tamu, što tolki ŭ Niezaležnaj swajej ułasnaj dziaržawie najlepš žywiecca. Treba bo miž inšym wiedać, što tolki paśla adwajawańnia sabie Niezaležnaści če-

skija sialanie padzialili ŭsie panskija dwary. Dastali tak ziamlu, katoruju stahodździ cełyja im usio abiacali aŭstryjackija apiakuny.

Woś čamu čechasławackija sialanie tak družna sławiać uhodki swaje palityčnaje Niezaležnaści. Doŭha da jaje pryhataŭlalisia, šmat złažyli dzieła jaje achwiaraŭ. Ale ŭreščie dačakalisia. Razam z Niezaležnaściaj dačakalisia i lepšaje swaje doli.

Biełaruskaje sialanstwa zmoža palepšyć swoj byt nia inšym sposabam, jak taksama tolki družnym imknieńniem da swajej Niezaležnaści.

Biełarusam pamoža tolki Biełaruś, bo jana im całkom i pa prawu naležycca!

A. Koŭzan.

Z Sojmu.

— Pasiedžańnie Sojmu adbyłosia 22.V.28 z dawoli cikawym paradkam dnia. Razhladalisia padadzienyja ŭradam na zaćwierdžańnie ŭ Sojm prajekty nowych zakonaŭ ab nałažeńni na wiosku nowych padatkaŭ. (Dziela taho, što ŭ nastupnym № „B. Kr." šyrej budziem abhawarywać hetu sprawu, tutaka padrabiazna razhladać hetych prajektaŭ nia budziem). Sprečki nad hetymi sprawami—prajektami tak i nia končylisia na hetym pasiedžańni, a byli pieraniesieny na nastupny dzień. Druhim punktam paradku dnia była sprawa wydačy sudom kamunistyčnaha pasła Ŭładysława Bačynskaha. Sojm bolšaściu hałasoŭ (adzinki i polskaj prawicy) pastanawiŭ pasła Bačynskaha wydać. Na hetym pasiedžańnie končyłasia.

Ale miž hetym i nastupnym pasiedžańniami Sojmu zdaryŭsia aburajučy fakt — pahwałćańnia palicyjaj niatykalnaści pasolskaj, narabiŭšy adnačasna mnoha śmiechu.

Niechta zahadaŭ tajnym palicyjantam aryštawać wydanaha pasła Ŭł. Bačynskaha, tyja-ž zamiest wydanaha Ŭł. Bačynskaha—zatrymali idučaha pa wulicy ŭkrainskaha pasła Lawona Bačynskaha. Darma pas. Lawon Bačynski tłumačyŭsia, što jon nia toj Bačynski, — špiki patrymali jaho niekalki hadzin, a ŭ hetym časie Ul. Bačynski, jaki mieŭsia być aryštawany, — dawaj Boh nohi i... paminaj jak zwali.

Woś na druhim pasiedžańni Sojmu ŭkrainski pasoł—wice-maršałak Zahajkiewič skazaŭ ab hetym pramowu, u jakoj adznačyŭ, što kali palicyja tut, u Waršawie, sadžaje ludziej, u dadatku pasłoŭ, nia tych, ab jakich idzieć sprawa, dyk možna sabie pradstawić, što robicca na hłuchoj prawincyi, dzie palicyjant panam žyćcia i śmierci nad hramadzianami. Tam sapraŭdy winawatyja robiać, što chočuć, a niewinawatyja sadžajucca ŭ wastroh i siadziać cełymi hadami.

Dalej išli sprečki ab uspomnienych prajektach padatkaŭ, jakija ŭ kancy Sojm bolšaściu hałasoŭ adkinuŭ. Paśla hetaha pas. A. Stepowič unios prapazycyju prociŭ nakładańnia łancuhoŭ (kajdanaŭ) na ruki aryštawanych za palityku, źmiest jakoj tut padajom:

„Pry pierawodzie wiaźniaŭ palityčnych, śledčych abo karnych, ci z wastrohu ŭ wastroch, ci nawat da sudździaŭ śledčych palicyja nakładaje im kajdany, a časta nawat skoŭwaje z wiaźniami kryminalnymi. Nakładańnie kajdanaŭ tak raspaŭsiudziłasia šyroka, što nawat nia majuć wyniatku pasły, abo senatary, jak heta mieła miejsca 24 krasawika h. h. pry eskorcie senatara Rahuli ŭ Apelacyjny Sud u Wilni. Senatar Rahula byŭ skuty i hnany siaredzinaj wulicy z kryminalnym wiaźniam. Druhi wypadak: u 1923 h. nałožany byli kajdany b. pasłu Siarhieju Baranu ŭ Horadni. Treci wypadak — nałožany byli kajdany i wiali skutaha praz Wilniu na pačatku h. h. pry pierawodzie z wastrohu z Wronak u wastroh u Wilniu Dyrektara Biełaruskaj Himnazii Radasława Astroŭskaha.

Na padstawie wyšej pakazanaha ŭnioskadaŭcy ŭnosiać:

Wysoki Sojm zachoča ŭchwalić, kab Urad wydaŭ zahad zabaraniajučy nakładać kajdany wiaźniam palityčna-śledčym i karnym." (Padpisy.)

— 15.V. siol. h. pasły Bieł. Pasolskaha Klubu z inicyjatywy pasła K. Juchniewiča złažyli da p. Ministra Unutranych Spraŭ interpelacyju ŭ sprawie biaspraŭnaj rekwizycyi prywatnych pamieškańniaŭ u žycharoŭ m. Brasława praz Brasłaŭskaje Starostwa ŭ 1927 h.

Z biełaruskaha žyćcia.

Z Biełarusi pad Polščaj.

Zwalnieńnie z wastrohu siabroŭ B.Ch.D. 23.V. siol. h. zwolnieny z wastrohu za kaŭcyju siabry B.Ch.D.: Mikałaj Dwarecki, Jazep Bułyha i Anton Kraŭčonak. Wymienienyja byli zaaryštawany i pasadžany ŭ wastroh na Łukiškach u Wilni ŭ časie wybarnaj kampanii, dzie prasiadzieli ad 14.II. da 23.V. siol. h. Usim trom prypisywajuć ułady śledčyja prastupki z 102 art. K. K.

Biełaruski Instytut Hasp. i Kultury raźwiwajecca. Paśla wybaraŭ u Sojm i Senat zarhanizawalisia hurtki Bieł. Inst. Hasp. i Kult.: u m. Ašmianie, m. Murawanaja Ašmianka — Ašmianskaha paw., m. Miednikach — Wil.-Trockaha paw. i ŭ Lachawičach — Baranawickaha paw.

25.V.28. u m. Ławaryškach Wil.-Trockaha paw. pryniaŭšy Św. Sakramanty pamior JAZEP ANCEWIČ, siabra B.Ch.D. i staršynia Ławaryskaha hurtka Bieł. Instytutu Hasp. i Kultury. Niachaj jamu budzie lohkaj našaja biełaruskaja ziamielka.

Wyšaŭ Nr. 10 „Chryścijanskaj Dumki". Źmiest numaru: 1) J. B. — Pazwol maci prywitaci; 2) J. M. — Katalik z nazowy; 3) D. Aniśko — Čym jana žywie?! 4) Ks Dr. J. R. — Z historyi Apolohietyki Chryścijanskaj; 5) a. B. P-ka — Čamu ja staŭsia ŭnijatam? 6) Pierakłaŭ J. S. — Ružaniec; 7) Y. — Z hazet; 8) Z relihijna-kaścielnaha žyćcia; 9) Usiačyna; 10) Chronika; 11) Kalendaryk; 12) Paštowaja skrynka; 13) Žarty.

Kanfiskata. Pa zahadu Starasty Haradzkoha m. Wilni skanfiskawany Nr. 14 časopisi „Hołas Pracy" za ceły rad artykułaŭ.

Z Radawaj Biełarusi.

Jak prawodzicca biełarusizacyja Bieł. Dziarž. Uniwersytetu. Biełarusizacyja Bieł. Dziarž. Uniwersytetu pačałasia jašče ŭ 1921 hodzie, ale nažal wialikich postupaŭ u hetym kirunku jašče pakul-što niama.

Ciapierašni stan biełarusizacyi ŭ Bieł. Dziarž. Uniwersytecie maje taki wyhlad: na pedahahičnym fakultecie pabiełarusku wykładajecca 57 prac. usich pradmietaŭ, na medyc. fakult.— 37,2 prac., na fakult. prawa i haspadarki — 32,8 prac. i na rab. fakult. — 90 prac. Na žydoŭskim addzialeńni pedahahičn. fakultetu lekcyi čytajucca pierawažna pažydoŭsku.

Treba adznačyć, što ŭ sprawie biełarusizacyi jošć mamenty čysta farmalnaha charaktaru. Naprykład, na pasiedžańniach praŭleńnia Bieł. Dziarž. Uniwersytetu, dekanataŭ—pabiełarusku haworać wielmi mała, a pierawažna parasiejsku, taksama ŭ časie pierarywaŭ bolšaść wykładčykaŭ, — što čytajuć lekcyi pabiełarusku, — hutarać parasiejsku! Zusim słušna, što takija adnosiny da biełaruskaj mowy z boku prafesarskaha personalu wyklikajuć adpawiednyja adnosiny da mowy biełaruskaj i z boku studenskaj moładzi. Nawukowyja pracaŭniki nie pawinny traktawać biełaruskaj mowy pa kazionnamu, a praŭleńnie B. D. U. pawinna źwiarnuć uwahu na wyznačeńnie na nawukowyja pasady sapraŭdnych Biełarusaŭ, bo kazionnaja rabota nia wielmi šmat zmoža zrabić dobraha dla narodu.

Z litoŭskaha žyćcia.

Nižej źmiaščajem cikawiejšyja fakty z litoŭskaha memorjału da Apostalskaha Nuncyjuša ŭ Waršawie.

Fakty hetyja tym dla nas cikawyja, što wyrazna charakteryzujuć palityku Arcybiskupa Jałbžykoŭskaha, jakaja datyča roŭna jak Litoŭcaŭ, tak i nas Biełarusaŭ:

„Ceły rad zahadaŭ J. E. Arcybiskupa wilenskaha Jałbžykoŭskaha, datyčačych Litwinoŭ-katalikoŭ, pierakanaŭ nas, što Arcybiskup wilenski nia jošć biezstarońnim pastyram katalickim, ale pieradusim šyrycielem polskaści, abmiarkowywajučy swaje plany z wyraznaj kryŭdaj intaresaŭ Litwinoŭ-katalikoŭ, u dowad čaho pazwalajem sabie prytačyć nastupnyja fakty:

1) Z samaha pačatku abniaćcia archidyecezyi J. E. Arcybiskup wilenski ŭtwaryŭ ceły aparat administracyjny z ksiandzoŭ Palakoŭ, niaprychilna ŭspasoblenych da Litwinoŭ: nia majem siańnia aniwodnaha ksiandza Litwina ŭ kuryi mitrapalitskaj, u kapitule, ani taksama ŭ sudzie archidyecezijalnym.

2) U parachwijach miašanych Świancianskaj, Haduciskaj, Radunskaj z pakryŭdžańniem Litwinoŭ-katalikoŭ źmianiŭ da hetaha času abawiazwajučy paradak kaścielnych nabaženstwaŭ. U pieršych dźwiuch padzialiŭ nabaženstwa pa pałowie, chacia ŭ hetych parachwijach Litwiny stanowiać značnuju bolšaść, a ŭ parachwii Radunskaj zusim skasawaŭ litoŭskaje nabaženstwa, nia hledziačy na toje, što i tut Litwiny stanowiać dawoli pawažny lik.

3) J. E. Arcybiskup, unikajučy zahadaŭ na piśmie, wydaje wusnyja zahady probaščam litoŭskich parachwijaŭ, kab uwiali tam nabaženstwy polskija, nia hledziačy, što tam usiaho znachodzicca niewialikaja častka Palakoŭ, zusim dobra razumiejučych mowu litoŭskuju. Hetaha rodu wusnyja zahady atrymali probaščy ŭ litoŭskich parachwijach: Daŭhielskaj, Twerskaj, Kałtynianskaj, Marcinkanskaj, Ratnickaj, Alkienickaj, Dukštanskaj i h. d. Tymčasam ani ŭ adnoj parachwii nia było wypadku ŭwiadzieńnia litoŭskich nabaženstwaŭ, jak napr. u parachwijach: Assoŭskaj, Butrymanskaj, Waranoŭskaj, Hermaniskaj i h. d., dzie značny lik jošć Litoŭcaŭ. Nie pawialičany litoŭskija nabaženstwy nawat u Gierwiatach i Načy, dzie hetaha wymahaje lik parachwijan haworačych pa litoŭsku.

4) Dobrych probaščaŭ Litwinoŭ, katoryja sumlenna spaŭniajuć kaścielnyja abawiazki i pašyrajuć aświetu pasiarod swaich wiernych, biez pawažnych kananičnych pryčyn J. E. Arcybiskup papieranosiŭ u parachwii sławianskija. (Pierawažna ŭ biełaruskija, Pryp. Red.) Taki los spatkaŭ ks. Kuźminskaha, katory naznačany byŭ z Načy ŭ Kryp-

Uładysłaŭ Kazłoŭščyk.

Ab fizyčnym wychawańni ŭ Biełarusaŭ.

PRADMOWA.

Mocna pierakanany ab ważnaści i patrebie fizyčnaha wychawańnia ŭ hramadzianstwie, nie mahu ja z supakojem hladzieć na naš narodny ruch, jaki idzie pierawažna ŭ palityčnym kirunku, i ŭ hetym užo šmat papieradziŭ inšyja haliny hramadzkaha žyćcia. Majema až za šmat rožnych palityčnych partyjaŭ; jošć siakaja-takaja praca ŭ halinie haspadarki, kultury i aświety; adnak, zdajecca, ničoha niama zroblenaha ŭ kirunku himnastyčna-spartowaje arhanizacyi, chacia, jak wiedama, u hetym kirunku nia jošć tak trudna arhanizawacca.

Biaz hetaje-ž arhanizacyi našaje hramadzianstwa nia budzie mieć stolki fizyčnaje i duchowaje siły, kab ździejśnić swaje narodnyja i hramadzkija latucieńni. Bo ci-ž my pryhatawany na klič: „*naša wola ŭ našych rukach*!" Zdajecca, što nie. Bo i sapraŭdy, chaj budzie narod daskanalna palityčna świedamy, daskanalna zarhanizawany ŭ rožnyja palityčnyja partyi, nichto adnak nia daść jamu i biezinterasoŭna nie pamoža asiahnuć swaje narodnyja ideały. Heta jon musić sam sabie zdabyć. A ci-ž kwołaje fizyčna hramadzianstwa moža być da hetaha zdolna? Chiba, što nie. Tak jak matka nia maje paciechi z chworych swaich dziaciej, jakija nia tolki što nia jošć padporaj jej, ale nawat mohuć spraŭlać jej kłopat, tak i Matka-Baćkaŭščyna nia budzie mieć karyści z kwołych fizyčna dziaciej — hramadzian.

Moža chto skaža, što Biełarusy dahetul nia mieli himnastyčna-sportawych arhanizacyjaŭ, adnak jošć fizyčna zdarowy i zahartawany. Heta praŭda, što žyćciowyja abstawiny Biełarusa zahartawali, a moładź, addajučysia instyktoŭna rožnym tawaryskim ruchawym hulniam i ihram, fizyčna jošć dawoli łoŭkaja; heta adnak nia značyć, što nia treba jaje daskanalić. Kali-ž našaje hramadzianstwa budzie zarhanizawana ŭ himnastyčna-sportawyja ar- arhanizacyi i budzie świedama karyści i nieadzoŭnaj patreby fizyčnaha wychawańnia, dyk biełaruskaja moładź lohka moža zdabyć pačesnaje miesca ŭ mižnarodnym sporcie i hetym samym moža prypaminać usiamu świetu ab žyćci biełaruskaha narodu.

Pišučy ab fizyčnym wychawańni ŭ Biełarusaŭ, ja mieŭ na mecie dać karotki ahlad taho, što, jak mnie zdajecca, upływała i ŭpływaje na fizyčnaje raźwićcio Biełarusaŭ. Materyjał tut padany jošć jašče daloka nia ŭwieś, ale pry biednaści našaj literatury ŭ hetym kirunku chacia trocha daść ahlad fizyčnaha wychawańnia ŭ našym narodzie.

Druhoj majej metaj było prypomnić biełaruskaj intelihiencyi ab nieadzoŭnaj patrebie arhanizawańnia hramadzianstwa ŭ himnastyčna-sportawym kirunku. Hetaha ad nas wymahaje naša Baćkaŭščyna. Biaz hetaha my nia zmožam asiahnuć našych patryjatyčnych latucieńniaŭ.

Dyk ŭzmacniaj, Biełaruś,
Siłu dzietak swaich,
Kab mahli ŭsie hrudźmi
Baranić praŭ Twaich.
Bo nichto dla Ciabie
Dobraj doli nia daść,
Tolki dzietki Twaje
Musiać sami uziać.

Dyk hartuj swaju moc,
Kab być ćwiordaj jak stal
I pracuj ŭ dzień i noč,
Jak u kuźni kawal.

I.

Histaryčny narys.

Našyja prarodzičy Sławianie mieli rožnyja zwyčai, światkawańni, relihijnyja abrady i h. p., jakija pryčynialisia da fizyčnaha i duchowaha ich raźwićcia. Jany, taksama jak i inšyja staradaŭnyja narody, swaje światkawańni i rožnyja ŭračystaści abchodzili hramadoju. Prahrama takich abchodaŭ, ci to na čeść niaboščyka, ci na čeść jakoha niebudź bažka, była z dawoli rožnym źmiestam. Tam byli śpiewy, malitwy, wadzilisia charawody i rabilisia ihryščy. U staroj biełaruskaj piśmiennaści šmat dzie ŭspaminajecca pra ihryščy, jakija adbywalisia ŭ našych prarodzičaŭ Krywičoŭ. Źmiest henych ihryščaŭ wyrazna i napeŭna trudna dahetul ustanawić. Možna tolki bolš-mienš praŭdapadobna ćwierdzić, što ŭ henyja ihryščy ŭwachodzili rožnyja sporty, tancy, hulni, ihry i charawody. Usio heta ŭwachodziła ŭ źmiest siamiejnych, relihijnych, abo inšych światkawańniaŭ pahanskich Sławianaŭ, upływajučy hetym samym karysna na fizyčnaje wychawańnie našych prarodzičaŭ. Wučonyja dahadywajucca, što ŭ źmiest światkawańnia na čeść umioršaha ŭwachodziła ŭ Sławianaŭ, tak jak i ŭ druhich staradaŭnych narodaŭ, šmat rožnych pa sučasnamu haworačy sportaŭ, jak dužańnie, boks, skoki i h. p.

Usio heta ahulna nazywałasia bajawym ihryščam.

Henyja ihryščy byli moža nawat padobny da tych, jakija Homer apiawaje nad mahiłaj Patrokla.

na, ks. Michajłu z Kałtynian — u Słabodku, ks. Jakowanisa z Gierwiat — u Kluščany, ks. Pramianieckaha z Łazdun — u Zabrezia. Pryhladajučysia da hetych źmienaŭ, Litwiny-kataliki ŭbačyli, što najlepšyja ich ksiandzy, jakija wiali enerhičnuju i karysnuju pracu, naznačany ŭ horšyja parachwii nia litoŭskija, a tyja ŭsie, što mała pracujuć pasiarod swaich parachwijan, spakojna astajucca na hetych samych stanowiščach i ciešacca specyjalnymi łaskami Arcybiskupa.

5) U miašanyja parachwii J. E. Arcybiskup wilenski wyznačaje wikarych Palakoŭ, ledź razumiejučych pa litoŭsku, katoryja kalečać litoŭskuju mowu, z čaho wynikajuć śmiechi ŭ kaściele. Takich wikarych atrymali Świanciany, Haduciški, Gierwiaty. Z prybyćciem takich wikarych, u kaściele parachwijalnym zwyčajna kančajecca ład i paradak i pačynajucca kaścielnyja awantury, čaho najlepšym prykładam mohuć pasłužyć Gierwiaty. Tymčasam maładyja ksiandzy Litwiny, jak napr. ks. Budziłas, ks. Waranowič, ks. Zejdis i ks. Giečys, dobra wiedajučyja litoŭskuju i polskuju mowu, — znachodziacca ŭ parachwijach nia litoŭskich.

6) Pryčynami naznačeńnia probaščaŭ Litwinoŭ u parachwii sławianskija J.E. Arcybiskup časta, jak čuwać, uważaje damahańni administracyjnych uładaŭ świeckich. Hetaha rodu damahańniami kirawaŭsia pry wydalańni ks. prob. Šymašysa z Dukšt, ks. Michajły z Kałtynian, ks. Jakowanisa z Gierwiat, ks. Karwelisa z Alkienik. Na žal litoŭskaje hramadzianstwa nia wiedaje aniwodnaha wypadku, kab J. E. Arcybiskup chacia trocha enerhičniej sprabawaŭ stać u abaronie niawinnych ksiandzoŭ, naadwarot, u sprawie ks. Šymašysa litoŭskaje hramadzianstwa pierakanałasia, što Arcybiskup jość pa staranie administracyi świeckaj, tamu, što pierad wywazam da Niezaležnaj Litwy prob. Šymašysa, zahad pryniaćcia kaścioła dukštanskaha pierasłaŭ świancianskamu dziekanu praz palicyju.

7) Kali 5 kastryčnika 1927 hodu polskija ŭłady aryštawali 14 ksiandzoŭ Litwinoŭ i biaz nijakaj winy trymali ksiandzoŭ katalickich u wastrozie pobač z rožnaha rodu kryminalistymi, nie spraciŭlaŭsia hetamu enerhičniej ani Arcybiskup wilenski, ani taksama duchawienstwa polskaje. Naadwarot, kali z metaj usprawiedliwieńnia hetych zahadaŭ było sklikanaje specyjalnaje wieča ŭ wilenskaj sali miejskaj, za stałom prezydyjumu, pamiž inšymi, zasieŭ pradstaŭnik polskaha duchawienstwa ks. I. Olšanski".

Z studenskaha žycia.

Adozwy Abjadnańnia Biełaruskich Studenskich Arhanizacyjaŭ.

Naša redakcyja atrymała dziela nadrukawańnia ad Abjadnańnia Bieł. Stud. Arh. adozwy, jakich źmiest padajom nižej, zwaračwajučy adnačasna ŭwahu našaha hramadzianstwa, kab było łaskawym adkliknucca na klič našaha studenstwa.

Da biełaruskaha hramadzianstwa.

14 i 18 krasawika ŭ Baŭharyi trapiłasia wialikaje niaščaście — strašennaje ziemlatrasieńnie. Uzburanaja stychija ŭ nietrach ziamli wybuchła na pawierch i źniščyła šmat wiosak i miestaŭ. Zwyš 300.000 baŭharskaha nasielnictwa apynułasia pad adkrytym niebam biez žadnych srodkaŭ da žyćcia, a ŭ tym liku dziesiatki i sotni studenskaj moładzi.

Nacyjanalny Sajuz Baŭharskaha Studenstwa źwiarnuŭsia z zaklikam ab dapamozie da Abjadnańnia Biełaruskich Studenskich Arhanizacyjaŭ u Prazie Ale ABSA, jak arhanizacyja, składzienaja ŭ pierawažnaj bolšaści z emihranskaha studenstwa, pazbaŭlena inšaje zmohi dapamahčy čym niebudź swaim baŭharskim bratom, jak tolki pieradać ich zaklik usiamu biełaruskamu hramadzianstwu: *dapamažecie chto čym moža!*

(Achwiary pasyłać na adras: Tchecoslovaquie, Praha II., Wenzigowa 4 „ABSA"). *Urad ABSA.*

Da biełaruskaha hramadzianstwa.

Praca na mižnarodnym hruncie, jakaja wiadziecca biełaruskim studenstwam, arhanizawanym u „ABSA", spatykaje šmat rožnych pieraškodaŭ, z jakich adna z hałoŭnych — adsutnaść patrebnych srodkaŭ.

U žniŭni miesiacy sioletniaha hodu ŭ Paryžy adbudziecca čarhowy X źjezd Mižnarodawaje Studenskaje Konfederacyi (C.I.E.).

Abjadnańnie Biełaruskich Studenskich Arhanizacyjaŭ, jak siabra Konfederacyi (C.I.E.), pawinna pryniać čynny ŭdzieł u hetym źjeździe, tym bolš, što ŭ Paryžy, jak wiedama, istnuje wialiki asiarodak rasiejskaje emihracyi, jakaja ŭ swajej wahromnistaj bolšaści wiadzie rašučaje zmahańnie z usialakimi prajawami biełaruskaha samaistnaha istnawańnia.

Pierad X źjezdam CIE. musić być wydana adpawiednaja prapahacyjnaja literatura ab Biełarusi i biełaruskim studenstwie.

Pierad abliččam studenstwa usiaho świetu biełaruskaje studenstwa pawinna z usiej jaskrawaściu wyjawić imknieńnie da samastojnaha arhanizawanaha žyćcia, padaŭšy naležnyja infarmacyi ab sapraŭdnym stanie biełaruskaje studenskaje moładzi, razsiejwajučy hetym usie niepraŭdziwyja i tendencyjnyja napadki našych worahaŭ.

Nia ŭ pieršy raz užo „ABSA" źwiartajecca da biełaruskaha hramadzianstwa z zaklikam ab dapamozie i hety zaklik nia byŭ hołasam kryku na puščy. Woś-ža „ABSA" wieryć, što i na hety raz zaklik ab dapamozie, asabliwa ŭ takuju adkaznuju chwilinu, sustrenie adpawiedny posłuch i poŭnaje padtrymańnie!

(Achwiary prosim pierasyłać na adras: Ing. C. V. Lavsky pro „ABSA", PrahaII., Wenzigova 4, Čechasławacyja.)

Usie biełaruskija hazety prosim pieradrukawać. *Urad ABSA.*

Z Niezaležnaj Litwy.

Zaćwierdžańnie nowaj Litoŭskaj Kanstytucyi. Stalicaj Litwy — Wilnia. 25 V. siol. h. Prezydent Litoŭskaj Respubliki z zhody Rady Ministraŭ i dziaržaŭnaha kantralera zaćwierdziŭ akančalna nowuju Litoŭskuju Kanstytucyju. Pawodle hetaj Kanstytucyi Prezydent Respubliki wybirajecca na siem hadoŭ. U pierarywach miž kadencyjami, taksama i ŭ časie miž sesijami Prezydent maje prawa wydawać zakony, uchwalać i wykonywać biudžet, a tak-ža wykonywać dahawory mižnarodnyja. Kabinet Ministraŭ adkazny salidarna pierad Sojmam i padajecca da dymisii, kali Sojm bolšaściaj try piatych hałasoŭ wyjawić da jaho niedawier. Stalicaj Litwy pawodle nowaj Kanstytucyi jość Wilnia. Stalica henaja moža być pieraniesiena da inšaha miesta, tolki časowa na padstawie specyjalnaj ustawy. Źmiena Kanstytucyi, abo jaje papaŭnieńnie moža być prawiedziena bolšaściaj troch piatych siabroŭ Sojmu. Sojm maje być wybirany na padstawie piaciprymietnaha wybarnaha prawa. Hałasawać buduć mahčy tyja asoby, katoryja skončyli 24 hady žyćcia, wybranymi mohuć być hramadzianie pačynajučy ad 30 hadoŭ. Dla abhawarywańnia i apracoŭki prajektaŭ zakonu sklikajecca rada dziaržawy. Nowaja Kanstytucyja ŭwachodzić u žyćcio z dniom jaje abwieščańnia.

Z Polščy.

Polska-Litoŭskija pierahawory ŭ Waršawie nie dasiahnuli parazumieńnia. U praciahu niekalkich dzion adbywalisia pasiedžańni padkamisijaŭ: čyhunačnaj, haspadarčaj i paštowa-telehrafičnaj; swajej mety — parazumieńnia jany nie dasiahnuli. Delehacyja litoŭskaja wyjechała ŭ Koŭna. Dalejšyja pierahawory majuć pačacca 28 červienia, taksama ŭ Waršawie.

Z zahranicy.

Wajennyja zahraničnyja floty adwiedajuć prybałtyckija dziaržawy. Hazety pawiedamlajuć, što letam siol. h. wajennyja floty niekalkich wialikich dziaržawaŭ adwiedajuć Bałtyckija wody. Pieradusim maje prybyć wajennaja flota Anhlii. Eskadra adwiedaje: Daniju, Šwecyju, Finlandyju, Estoniju, Łatwiju, Litwu i Polšču.

Namierywajucca tak-ža prybyć wajennyja eskadry Francyi i Złučanych Dziaržawaŭ Ameryki. Radawaja telehrafičnaja ahiencyja „Tass" kaža, što cel hetaj wajenna-morskaj demanstracyi zusim zrazumieły: jość heta planowyja dośledy Bałtyckaha mora jak teatru pryšłaj wajny.

Litoŭska-Polskija pierahawory ŭ Berlinie. Na pasiedžańni miašanaj litoŭska-polskaj kamisi dla spraŭ praŭnych i miascowaha ruchu adbylisia dyskusii nad polskimi papraŭkami da litoŭskaha prajektu ab miascowym ruchu. Dyskusija ŭzhodniła niekalki punktaŭ pryšłaj umowy.

Mahčymaść Litoŭska-Polskaha Sajuzu. Londynskaja presa pawiedamlaje, što premjer Waldemaras dyplomatyčnamu karespandentu Daily Herald skazaŭ: što Litwa maje intencyju miru ŭ adnosinach da swaich susiedziaŭ i ŭ pieršuju čarhu ŭ adnosinach da Polščy, adnak nia moža wyračysia swaich prawoŭ da Wilni.

Ab padarožy Waldemarasa. Adwiedziny Litoŭskaha premjera Waldemarasa Anhlii zacikawili šyroka palityčnyja kruhi. Na zapytańnie deputata Galsworthy ab mecie adwiedzinaŭ Waldemarasa Londynu, Čemberlen adkazaŭ, što dla spakoju eŭrapejskaha jość rečaj nieabchodnaj likwidacyja litoŭska-polskaha sporu; temaj razhaworu abodwych ministraŭ byli sprawy litoŭska-polskija i ab ich najchutčejšaj likwidacyi.

PAPRAŬKI.

Praz karektarski niedahlad u № 31 „B. Kr." u staćci „Biełaruś u sučasnaj polskaj literatury" nadrukawana „Nadziuk", pawinna być „Hadziuk". U kancy staćci zamiesta: „złosna — tendencyju knižki", pawinna być: „złosna-tendencyjnuju knižku",

HRAMADZIANIE!

Prysyłajcie padpisku na „Biełaruskuju Krynicu".

Słowa „tryzna" ŭ najstaršaj stara-sławianskaj mowie (stara-baŭharskaj) aznačaje boj, baraćbu, a tolki ŭ paźniejšych sławianskich mowach pačało aznačać paminki na čeść umioršaha. Heta daje prawa ćwierdzić ab bajawych ihryščach u staradaŭnych Sławianaŭ. Aprača hetaha dakazywaje pra istnawańnie bajawych ihraŭ ahulny stara-sławianski zwyčaj hetak zwanych božych sudoŭ, jakija wyjaŭlalisia ŭ pajadynku (dueli) kijami, abo miačami. U henych duelach bahi zaŭsiody dawali pieramohu niawinnamu.

Značycca, staradaŭnyja Sławianie rožnyja ihry, baraćbu, chodańnie i h. p. ličyli światoj sprawaj, jak heta było ŭ Hrekaŭ. Niama wiedama, ci Sławianie tak jak staradaŭnyja Hreki byli świedamy karyści sportu i himnastyki. Jość adnak peŭnym, što jany spatykalisia z Hrekami i im była wiedama hreckaja kultura, dyk nia jość wyklučnym, što Sławianie znali tradycyi staradaŭnych Olimpijskich ihraŭ. U Sławianaŭ była dawoli wysoka pastaŭlena kultura cieła. Dokazam hetaha jość łaźni, jakija byli raspaŭsiudžany ŭ našych prarodzičaŭ ad samaha pačatku ich pajaŭleńnia ŭ historyi, mianoŭna ad IX stahodździa. Słowa „łaźnia" pachodzić ad słowa „*ŭłažańnie*" da ciesnaje izby, napoŭnienaj paraj, ad ablitych wadoj napalenych kamieńniaŭ. Hetyja łaźni Niemcy pierańiali ad Sławianaŭ tolki ŭ XIII stahodździ. (*Piasecki, Dzieje wychowania fizyčnego*). Naahuł Sławianie byli zahartawany, lohka pieranasili hoład i choład; byli adwažnymi i ŭ baju kidalisia ŭ siaredzinu niepryjacielskaha wojska, nie škadujučy žyćcia swajho. Pamima hetaha lepš lubili spakojnaje žyćcio i wiali wajnu pierawažna dziela abarony. „*Кройнiка Словяновъ*" (Rukapis Pietr. Publ. bibl. F. IV. 658)., jakaja jość pierapracoŭkaj „Kroniki" Stryjkoŭskaha, katoraja była nadrukawana ŭ 1582 hodzie, razwažaje ab imieni „*Sławianie*" hetak: „Выводъ(д) слушны(й) и певны(й), для чагося нашъ народъ называетъ словянами: Словяне маю(т) быти вла(с)гиве, а правдиве (о чо(м)ся з многи(х) гисторико(в) выше(й) показано) звани, ведлу(г) зда(в)ı мудру(х) люде(й) от славы: понева(ж) сами словяне и во(л)гарове з руско(го) прырожоно(го) языка, тое имя собѣ адноста(й)не да(ли) от славы и от свои(х) рицерски(х) дѣлносте(й)". (Ластоўскi — Гiсторыя Беларускай (Крыўскай) кнiгi, bał. 486).

Pawodle hetaj chroniki, Sławianie mieli dawoli słaŭnyja rycarskija tradycyi, bo jak kaža chronika, sami siabie nazwali „Sławianami" ad sławy i ad swaich rycarskich čynaŭ. I sapraŭdy, šmat ciapierašnich wučonych dakazywajuć, na asnowie dośledaŭ mowy i zabytkaŭ, što Sławianie mieli tradycyi—dawoli wajaŭničaha charaktaru, nia tak, jak naprykład ab ich uspaminajuć niekataryja hreckija dakumanty. Aprača hetaha, usie zhadžajucca z tym, što Sławianie wielmi lubili muzyku i tancy.

Usio, wyšej apisanaje, paćwiardžaje praŭdapadobnaść našaha skazu, što rožnyja stara-sławianskija pahanskija światkawańni i abchody wyjaŭlalisia ŭ rožnych bajawych rycarskich ihryščach, tancach, charawodach, hulniach, ihrach i rožnych sportach. Usio heta ŭpływała karysna na fizyčnaje raźwićcio našych prarodzičaŭ i zamianiała im ciapierašniuju našu himnastyku i sporty.

Datyčna wychawańnia moładzi ŭ Sławianaŭ, dyk moža nam pasłužyć toje, što kaža pra heta L. Rydel (*Dzieje Polski*) haworačy ab pastryžynach, mianoŭna:

U dziacinstwie chłapčanio nia było stryžanaje, i doŭhawałosaje hadawałasia pry boku matki ŭ tawarystwie žančyn, a kali ŭžo minuła jamu siem hadoŭ, tady ŭračysta padstryhali jamu wałasy i z hetaha času chłapiec pierachodziŭ u baćkaŭskija ruki, hartujučysia da mužčynskich prac, da abchodžańnia z aružžam i da palawańnia. Hety-ža samy aŭtar kaža ab Sławianach hetak: „Byŭ heta narod łahodny, dabradušny i wielmi haścinny, dziŭna wytrywały na trudy i niawyhady, nad usio kachajučy swabodu".

Najdaŭniejšyja ŭspaminy ab Sławianach jość z VI stahodździa pa Nar. Chr., mianoŭna: hreckija piśmienniki Prokopijanus i Jordanes uspaminajuć ab „*bieskaniečna*" wialikim narodzie Sławianach, zasialajučych addaŭna wialikija abšary ziamli za Dunajem.

U historyi ab Sławianach možna znajści uspaminy ab tym, što Sławianie daskanalna ŭmieli chawacca pad wadoj; pry hetym dychali praz wydaŭblenuju traścinu, trymajučy zubami adzin kaniec jaje ŭ wadzie, druhi nad wadoj. Heta dakazywaje, što Sławianie čulisia swabodna na wadzie, dziela čaho, razumiejecca, musili ŭmieć pławać.

Usio, što skazana naahuł pra Sławianaŭ, treba pieradusim adniaści da Biełarusaŭ, jakija jość najčyściejšym sławianskim plemiem. Biełarusy, žywučy miž zachodnimi i ŭschodnimi Sławianami, nie pryniali ŭ swaju dušu i kroŭ stolki čužych upływaŭ, jak heta majuć inšyja Sławianie. Krywičy, jakija hałoŭna ŭwajšli ŭ skład Biełaruskaha narodu, byli pieršymi z uschodnich Sławianaŭ, jakija pačali arhanizawacca, twaryć hramadzkaść.

(D. b.)

DA NAS PIŠUĆ.

WYŚCIERAHAJCIESIA DZIAŪČATY WYRADKAŪ!

Pierabrodzkaja hm., Brasłaūskaha paw. Wiedama, kožny wyradak-renehat nie adrazu stanowicca takim, a pakrysie da hetaha dachodzić. Špiarša taki kandydat na wyradka - renehata zatruwaje ū sabie wieru ū Boha, tracić pačuććio ludzkaści, zabiwaje swajo sumleńnie, usio topča, što tolki jošć światašciaj i cennaściaj duchowaj i jdzie za źwiarynym ehoistyčnym instynktam. Tady taki čaławiek - wyradak hatoū na ūsialakija źwierskija pastupki.

U našaj hminie taki wyradak - renehat šlachciuk B. H. abiacajučy žanicca z biednaj dziaūčynaj H. M. zbałamuciū jaje, wynikam čaho zbałamučanaja dziaūčyna zaražanaja pohladami swajho „pryjaciela naračonaha" zastreliłasia. Dyk niachaj hety sumny fakt budzie praściarohaj našym dziaūčatkam.

Puer.

ŠUKAJMA ZHODY.

w. Chilmonaūcy, Wańkawyskaha paw. U našaj wioscy i wakoličnych panuje niejkaje dziūnaje źjawišča niazhody miž sialanami, jakaja wypływaja z nierazumnaha padziełu miž saboj sialan na niejkija klasy. Dziūnym niejak wyhladaje, što sielanin, jaki maje 10 dziesiacin ziamli, čurajecca sialan, jakija majuć pa 3 dziesiaciny; abo kali jakoha sialanie wybiaruć za sołtysa, to jon užo na swaich wybarščykaū hladzić niejak zhary i ūważaje siabie lepšym ad usich. Z druhoha boku sialanie 3-ch dziesiacinniki nia lubiać sialan, jakija majuć krychu bolš ziamli, abo na tolki što wybranaha praz ich sołtysa pačynajuć narakać. Hetaki stan rečaū wielmi niezdarowy ū našym wiaskowym žyćci i treba jaho napraūlać, treba šukać zhody, bo hetaki stan rečaū jošć zhubnym dla nas sialan. Toj, chto sieje miž nami takuju niazhodu, peūnież, widzić u hetym swaju karyść, my adnak nie pazwolim, kab dla niejkich tam warožych dla nas sialan teoryjaū dy służyła našaja sialanskaje žyććio praktykaj.

Kab być nam mocnymi, treba zhody miž nami sialanami, dziela hetaha treba čytać swaje biełaruskija sialanskija hazety, prykładam „Bieł. Krynicu," jakaja nie razciarušwaje našych biełaruskich sił, dzielačy nas na klasy, a skiroūwaje na zdarowuju pucinu zhody; škoda tolki, što „Bieł. Krynica" drukujecca łacinkaj, treba — kab drukawałasia i hraždankaj.

Chilmonawiec.

KAB PAPRAWIĆ BYT I KAB PAMAHČY NIAŠČASNYM—PATREBNA ARHANIZACYJA.

Druja, Brasłaūskaha paw. U nas 9.V. sioł. h. bura, jakaja praniasłasia nad našaj staronkaj, pryčyniła nia mała škody našamu sialanstwu. Henyja niaščasnyja paciarpieūšyja ciapier wielmi patrabujuć pomačy ū adbudowie, bo bura źniščyła budynki; samiž jany hetaha ūsiaho nie padolejuć, kab adbudawać nieabchodnyja dla siabe budynki, tut treba, kab pryjšło im z dapamohaj hramadzianstwa i ūrad. Kab pačać takuju rabotu dapamohi niaščasnym, patrebna jošć arhanizacyja na miajscoch, jakaja-b hetaj sprawaj zaniałasia. Treba arhanizawać kamitet pomačy paciarpieūšym ad bury; taki kamitet zaapiekawaūsia-b niaščasnymi i jak praūnaja adzinka źwiarnuūsia-b da ūradawych ustanowaū z prośbaj ab dapamozie. Braty sialanie! Arhanizujciesia ū swaje biełaruskija kulturna — haspadarskija arhanizacyi, dzie zrazumiejem i prywykniem da pracy arhanizacyjnaj, bo tolki praz arhanizacyju možam palepšyć swoj byt i naprawić usie biedy.

Wiaskowiec.

USPAMINY.

Žodziški, Wialejskaha paw. Prydži toj čas darahi nam, katory napaūniaū našy dušy wialikaj radaściaj, — tyja hady, u katorych była čutna ū našym kaściele naša rodnaja biełaruskaja mowa, byli haworany słaūnym ksiandzom W. Hadleūskim kazańni u rodnaj mowie, katoraha my ciapier nazywajem mučanikam, bo ūžo pakutuje ū wastrozie druhi hod.

Hetaž byū praūdziwy sieūbit, katory dobra wiedaū hrunt i pasieiū na im zdarowaje ziernie. Ciešylisia my i naš sieūbit, što jaho praca nadarma nie pašła. Ale što-ž, na świecie panuje zajzdraść. Uziali ad nas siejbita praūdy Chrystusowaj i pasadzili ū wastroh, a pryslali da nas ks. Droniča, katory — zamiest pšanicy—sieić asot i topčyć zbažynku, kažučy što heta niadobraja, a chwalić tuju, katoraja tut nie ūzrastaje, a tolki kažaniejeć, adnym słowam chočyć wykaranić dobraje, a zasieić toje, što nie padchodzić da hruntu. Ale naprasny jaho starańni! Užo ūmacawałasia ruń, puściła šyroka kareńnie, zrabiła mocnuju padsadu; choć i siakuć wiarchi, — wyrastajuć atožyłki, bo heta takaja zbažynka, što kali jaje bolš niščyć, to jana tady huściej rodzić.

Ćwiordy kamień.

Z kraju.

Bury i pažary. Sioletniaja wiasna pryniasła z saboj mnoha niaščaściaū sialanstwu Zachodniaj Biełarusi. Špiarša pašło z dymam šmat sielanskaha dabytku i budynkaū, a ciapier bury łomiać sialanskija budyniny, niščać pasiewy i wywaračywajuć fruktowyja drewy. Paśla pažaru sielanin, jak kažuć, choć maje za što ruki začapić, bo ūsie budynki ciapier zastrachawany i za spalenyja atrymliwajecca strachoūka, a paśla „adwiedzinaū" sialanskich sialibaū burami — to prosta i niawiedama, adkul i jak sielaninu pačać naprawić biadu. U hetych sprawach abawiazkam moralnym kožnaha z miascowych samaūradaū jošć zaniacca arhanizawańniem hminnaha kamitetu pomačy paciarpieūšym ad burаū. Treba tak-ža, kab našyja samaūrady parupilisia zarhanizawač takija-ž kamitety pawiatowyja. Urešcie treba, kab ab hetaj sprawie parupilisia našyja pasły.

Bura na polska - sawieckaj hranicy. U kancy minułaha miesiaca na pahraniččy polska-sawieckim ū rajonie Swierynawa praniasłasia wialikaja bura, jakaja źniščyła 120 haspadarskich budynkaū. Takaja-ž bura praniasłasia z doždžam u miascowaściach Krasnaha, Rakawa i Mielkawič, taksama robiačy wialikija škody. Šmat damoū zusim źniščany, drewy pawywaračywanyja. U niekatorych miascoch uźnikli pažary. Takiž urahan praniośsia i na Biełarusi Sawieckaj u miascowaściach Kajdanawa; źniščana niekalki damoū i fabryk. Nad Mienskam praniasłasia hradawaja bura z doždžam, u wyniku jakoha ū mieście byū pierarwany ruch na paūhadziny.

Usiačyna.

Padaroža hien. Nobile da paūnočnaha polusa. Hien. Nobile, niekalki tydniaū nazad, adprawiūsia na samalocię „Italija" da paūnočnaha polusa. Chodziać čutki, što z hien. Nobilem zdaryłasia katastrofa. Samalot „Italija" nia tolki moh lacieć u pawietry, ale taksama moh płyści pa wadzie. Samalot hety taksama mieū pry sabie 3 radjo-stancyi nadaūčyja.

Usie bałtyckija dziaržawy zacikaūleny ū hetym locie i wiaduć enerhičnyja šukańni samalotu „Italii".

Sabaka-rataūnik. Sabaka adnaho žychara, jaki žyū kala Zacu ū Čechii, adnaho razu staū unočy mocna brachać i hetym zbudziū swaich haspadaroū. Apošnija pašli tudy, adkul čułasia brachańnie sabaki i našli na šynach žalezny walec, jaki skaciūsia z ciahnika, jaki wioz takija walcy z Prahi. Za niejki čas mieūsia nadyjści ciahnik. Haspadary nie mahli kranuć ciažkaha walcu, pabiehli na spatkanie ciahnika, jaki nadjaždžaū i spynili. Absłuzie ciahnika ūdałosia adsunuć walec z žaleznaha šlachu. Tak wyratawaū sabaka brachańniem ciahnik ad katastrofy.

Praūnyja parady.

Jachimu Plisku: Rada Hminnaja kiruje hminnaj haspadarkaj, a hetym samym da jaje prawoū naležyć i pastrojka daroh na terytoryi hminy, wyklučajučy darohi: kazionnyja, wajawodzkija i pawiatowyja. Dziela taho, kab hetaja daraznaja praca prawodziłasia-b dobra i sprawiadliwa, treba — kab Rada Hminnaja wybrała darožnuju kamisiju, u jakuju mohuć uwachodzić i tyja sialanie, jakija i nie naležać da Rady Hminnaj; takim čynam hetaja rabota moža prawodzicca lepiej i sprawiadliwiej. Treba pry wybarach zaūsiody pamiatać ab tym, što wybirać treba swaich ludziej i česnych.

C. Karalonku: U sprawie pryčynienych strataū buraj treba stwaryć kamisiju ū takim składzie: wojt hminy, pradstaūnik samaūradu — siabra Rady Hminnaj, kamandant pastarunku palicyi i jakich jašče dwuch siabroū. Henaja kamisija niachaj acenić straty, spisywajučy pratakoł acenki dla kožnaha haspadara. Kali wialikija straty, dyk dobra było-b zarhanizawać u hminie kamitet pomačy paciarpieūšym ad bury i taki kamitet źwierniecca da ūradu wajawodzkaha z prośbaj ab dapamozie niaščasnym, a kali nia znojdziecca takich achwiarna-dobrych ludziej i nia stworycca kamitet pomačy paciarpieūšym, to treba, kab hetym zaniałasia Hminnaja Rada.

Macieju Matalonku: Budynkaū anijakich i nikoli samawolna raźbirać nia možna. Zamianiacca ziamloj pa dabrawolnaj zhodzie abiedźwuch staron možna zaūsiody, ale ab hetym treba rabić akty zamieny ū natarusa, a dziela taho, što haspadar henaj haspadarki zahinuū, dyk treba nad jej praz Akružny Sud wyznačyć apieku (kuratelu) i tady z hetym apiakunom možacie pačać dahawory.

Naša pošta.

Ćwiatku — atrymali, treba Wam pastaracca atkryć hurtok Bieł. Inst. H. i Kult.

M. Mabałonak — parad udzielim.

Pueru — atrymali, pastarajemsia wykarystać, pišycie bolš cikawiejšyja

Marcinkiewiču ū Łatwii — hazetu Wam pasyłajem.

C. Karalonku — atrymali — skarystali, parad udzielim.

J. Bućku — Z žonkaj Wy možacie sabie swarycca ū swajej chacie i to heta brydka; ale ū ahulny biełaruski dom hetaj swarki ūwodzić nia možna, dziela hetaha i nie źmiaščajem wašych karespandencyjaū; pišycie bolš cikawiejšyja, hramadzkaha značeńnia.

Kostusiu Dyrynda — atrymali, pišycie bolš.

Jachimu Plisku — dajom adkaz Wam u praūnych paradach.

Janu Urbanowiču — „B. Krynica" hraždankaj nia drukujecca pakul-što

L. Cydziku — pišycie da nas karespandencyi i hetym samym budziecie našym supracoūnikam, tolki treba pisać praūdu.

Kazaku — hazetu pasyłajem, pryšlicie wyrazny swoj adras, jakaja pošta.

Skažysnkamu Wincuku — hazetu pasyłajem.

Ameryka — Altamont N. I. La Saletle Seminary 26 zł. 31 hr. atrymali, dziakujem.

Atrymali ad: Barčeūskaha Kaz. i Nieminionka pa 5 zł.; Uradu Wajaw. u Bielymstoku 3 zł. i Urbanowiča 1 zł.

Kutok śmiechu.

Jon adrazu heta padumaū.

Adzin sielanin spatykaje na ciomnym haścincy swajho susieda, jaki niasie lichtar.

— Kudy jdzieš?

— Da zaručnicy!

— Dyk na što-ž tabie lichtar? Ja da swajej chadziū biez lichtara.

— Nu, ja heta adrazu padumaū, jak tolki ūhledziū twaju žonku.

Praktyčny Kaziuk.

Maci: — Kaziuk! ci ty ūžo nawučyūsia Historyi Polščy?

Kaziuk: — Jašče, mamka, nie, dy nawošta jaje wučyć, kali jana ciapier kožny dzień mianiajecca!

Ad Dyrekcyi Wilenskaje Bieł. Himnazii.

Ab umowach pryjma wučniaū na nowy 1928-29 šk. hod.

Zhodna z rasparadžeńniem Kuratara Wilenskaha Školnaha Wokruhu ad 10 traūnia, ustupnyja ekzamieny ū I, II, III, IV, V, VI i VII klasy adbywajucca **wyklučna wiasnoju**. Dla pastupleńnia ū Wilenskuju Biełaruskuju Himnaziju wyznačany termin ekzamienu: 21, 22 i 23 červienia ūwa ūsie klasy (II—VII), 27—28 červienia ū I-ju klasu. U wosieni da ūstupnych ekzamienaū wučni dapuskajucca tolki z dazwołu Kuratoryjumu, pa pradstaūleńniu Dyrekcyi Himnazii. Na budučy školny hod wakansii majucca ūwa ūsich klasach. Pryjmajucca chłopcy i dziaūčaty.

UZROST: U I-ju klasu ad $9^1/_2$ da 12 hadoū, II-ju klasu ad $10^1/_2$ da 13 hadoū, u III-ju klasu ad $11^1/_2$ da 14 hadoū, u IV-ju klasu ad $12^1/_2$ da 15 hadoū i t. d., ličačy na dzień 1-ha lipnia 1928 h.

DAKUMANTY: 1) Zajawa ab pryjmie, 2) metryka, 3) paświedčańnie doktara ab paūtornym pryščepie wospy i 4) paświedčańnie ab papiaredniaj adukacyi. Zajawy i dakumanty treba prysyłać zahadzia da ekzamienaū nie paźniej 10 červienia, u pieršuju klasu — 25 červienia.

PRAHRAMY možna wypiswać na pošcie z kancelaryi Himnazii (Wilnia, Wostrabramskaja wulica dom Nr. 9), dałučajučy na pierasyłku paštowuju marku ū 25 hrošaj.

Jak pakazali minułyja hady, niekatoryja wučni źjaūlajucca na ekzamien nia wiedajučy dobra prahramy pradmietaū, z jakich treba trymać ekzamieny. Dziela hetaha zwaročwajecca ūwaha, što pastupajučyja ū jakuju-kolečy klasu z polskich pačatkawych ci siarednich škołaū pawinny **abawiazkawa** trymać ekzamien pa adpawiednym prahramam z **biełaruskaje mowy** (čytańnie, pisańnie, hramatyka, wieršy, teoryja i historyja literatury) i **historyi Biełarusi** za kurs II i III kl.

Pastupajučym **z chatniaju** padhatoūkaju prapanujecca adnosna prahramaū i padručnikaū zwaročwacca ū kancelaryju himnazii dla padrabiaznaha wytłumačeńnia, pa jakomu kursu i z jakich pradmietaū treba trymać ekzamieny.

PADRUČNIKI možna wypiswać z nastupnych biełaruskich kniharniaū u Wilni:

1) Biełaruskaja Kniharnia (Wilnia, Wostrabramskaja 1).
2) Bieł. Kniharnia St. Stankiewiča (Wilnia, Wostrabramskaja 2).
3) Biełaruskaja Kniharnia T-wa „Pahonia" (Wilnia, Zawalnaja 7).

PŁATA ZA NAWUKU maje być ustanoūlena Kuratoryjumam. Ab hetym budzie swajačasna abwieščana.

U INTERNACIE (tolki dla chłapcoū) pradbačycca ad 20 da 30 wakansijaū wyklučna dla wučniaū małodšych klasaū, z płataju za ūtrymańnie ad 50 da 60 zł. u miesiac.

Dyrektar **S. Paūłowič.**

24.V.1928. Wilnia, Wostrabramskaja 9.

Redaktar Jan Paźniak. Bieł. Druk. im Fr. Skaryny. Wilnia, Ludwisarskaja 1. Wydawiec Albin S[illegible]